

rum fidei habeo usquedum in medium afferantur.

VI. QUÆST. V. *Quot modis privilegia amittuntur?* RESP. Pluribus. Personale privilegiatum morte evanescit. Reale vero durat cum rebus quas afficit, cum eisdem transit ad alios. Privilegium absolute concessum non cessare, cessante causa finali movente, & ut vocant, *totali*, continentur non pauci. At opinio hæc falsa mihi est. Quoniam sicuti concessio privilegii absque ulla causa vitiosa esset, ita duratio privilegii, omni, & integra conversionis causa sublata, injusta foret. Cessat quoque privilegium quo alicui conceditur aliqua actio in gravamen aliorum, & amittitur præteritum per non usum facultatis concessæ: quoniam illi qui dato privilegio gravantur, præscribitur contra privilegiatum, dummodo tempus præscriptum congruum accedat. Præterea privilegium cessat per voluntariam renuntiationem acceptatam à concedente: qui si acceptare recuset, consistit privilegium, eoque uti privilegiatus, mutata voluntate, potest. Tandem amittitur privilegium per eisdem abusum post sententiam iudicis, qui declarat re ipsa privilegiatum abuti suo privilegio. Similiter cessat privilegium per revocationem concedentis. Quamobrem damnata fuit ab Alexandro VII. hæc thesis: *Regulares possunt in foro conscientie uti privilegiis suis, que sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.* Revocatis privilegiis unius Ordinis, non censentur revocata hæc ipsa privilegia respectu aliorum Ordinum.

VII. QUÆST. VI. *Quid de communicatione privilegiorum inter mendicantes?* RESP. Diffusa, & implexa questio discutenda se se offert; at ea tantum momenti non est ut nostram requirat industriam, præsertim in hoc compendio. Omnes Religiones mendicantes communicant in omnibus privilegiis tum concessis, tum concedendis, nisi inferatur privilegio aliqua clausula, quæ expresse, & perspicue hanc impediat communicationem.

VIII. QUÆST. VII. *Quid de privilegiis in particulari dicendum?* RESP. Si de privilegiis singulis concessis tum Clericis omnibus absolute, tum Regularibus agere vellem, plura volumina non sufficerent. Quare, missa vana disputatione, pauca in transitu indicabo. Jure divino omnes Ecclesiastici in his omnibus quæ Ecclesiæ disciplinam spectant, à laica potestate exempti sunt. Jure vero Canonico, & Civili ecclesiastici pluribus fruuntur privilegiis, quæ, & eorum personas, & res plures eximunt à potestate seculari. Quare vi privilegii, quod *Canonis* vocatur, nequeunt in carcerem detrudi, iudicari, puniti, à magistratu seculari. Neque solum Ecclesiasticæ persone, verum etiam illorum bona tum ecclesiastica, tum patrimonialia libera sunt à tributis, & gabellis secularium Principum. De Clericis in minoribus constitutis, aut sola tonsura insignitis hæc *sess. 23, cap. 6*, statuit Tridentinum: *Fori privilegio non gaudeant, nisi aut clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui Ecclesie de mandato Episcopi inseruiant, vel in seminario clericorum, aut in ali-*

qua Schola, vel Universitate de licentia Episcopi, quasi in via ad suscipiendos majores Ordines, versentur. His conditionibus deficientibus privilegio fori clericus non gaudet, nec exemptione à tributis.

IX. Plura hic dicenda essent de locorum immunitate, & de ejusdem immunitatis violationibus: item de privilegiis regularium Ordinum. Verum hæc omnia nimium ab instituto mihi præstituto abducerent; idcirco silentio obvolvo.

DISSERTATIO III.

De Peccatis universè, & sigillatim.

CAPUT I.

Vitiis, & peccati notionis, & divisionis.

I. **V**itium nomen à vitando arcebitur. Amplicè acceptum in quolibet defectu à regula firmum est. In præsentia pro recessu à regula rationis usurpatur. Illud naturæ, vel artis; hoc motum vitium appellatur.

II. Vitium, seu peccatum in communi describitur potest, quod fit *per turbatis voluntaria naturæ rationalis in his que meret respiciant.* Vitium, & peccatum accipi promiscue solent. Differunt tamen sicut actus, & habitus. Nam peccatum præse acceptum est actus malus moraliter; vitium autem prava dispositio natura sua tendens, & inclinans in officia moraliter mala. Vitium virtuti opponitur: quia sicut virtus disponit animum secundum naturæ suæ convenientiam, ita vitium pervertit animum contra naturæ suæ regulas. Peccatum actibus virtutis opponitur, & pejus vitio est: quia qui malè agit, pejus illo est qui ad malum agendum est dispositus. Hæc omnia 1. 2. *quest. 71.* suo calamo S. Thomas discutit.

III. QUÆST. I. *Quenam sit peccati finitio?* RESP. S. Augustinus *lib. 22. cap. 27.* contra Faustum respondet: *Peccatum est distium, factum, vel concupitum contra legem æternam.* Hæc Augustini finitio omnia comprehendit peccata, cordis, oris, & operis. Ultima particula *contra legem æternam* includit peccata omnia etiam quæ sunt directè contra leges humanas: quia qui justas humanas leges violant, etiam in legem æternam peccant saltem mediare.

IV. Contra datam Augustini finitionem oppositum solet, in illa non includi nec peccatum omissionis, nec habituale, nec originale. Respondet *loc. cit.* S. Thomas: *Admissio, & negatio reducuntur ad idem genus. . . & ideo pro eodem est accipiendum distium, & non distium, factum, & non factum.* Peccatum habituale actibus voluntatis gignitur, & ideo sub illis includitur. Peccatum originale dici voluntarium voluntarium potest, in primi parentis factum situm. Peccatum veniale non est contra, sed præter legem.

V. QUÆST. II. *Quid, & quotuplex sit peccati*

Diff. III. de Peccatis universè, & sigillatim. Cap. I. & II.

cati macula? RESP. Maculam in anima relinquit ex peccati commissione, Scriptura sancta testatur. *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion: Isa. 4.* & S. Paulus: *Inquinatæ sunt eorum mens, & conscientia: ad Tit. 1.* ad peccandum concurrunt actus intellectus, & voluntatis. Per voluntatis affectus, quibus peccator afficitur erga terrenas voluptates, anima polluta, concupiscentiæ luto inquinata, & illecebrarum sordibus conspurcata remanet. Macula hæc in privatione gratiæ in ordine ad actum præteritum malum sita est. Duplicem distinguunt Theologi maculam, juxta duplicem nitorem quem in anima considerant. Primus nitore ex rationis lumine dirigente; secundus ex lumine fidei, & gratiæ illustrante confurgit. Prima macula lumen rationis obscuret. Secunda, expulso nitore, qui ex divina gratia refulgere, divinx immutabilitatis, seu aversionis à Deo, & conversionis ad creaturam, imprimi notam, & deforme signaculum in anima peccatrice. Tertiam addunt maculam à peccato veniali inductam, quæ charitatis fervorem minuit, & decorum, atque pulchritudinem ex fervore charitatis resurgentem aliquantulum obnubilat.

VI. Prima peccati divisio est in originale, & actuale. Illud ex Adamo contrahitur; istud propria peccantis voluntate committitur. Peccatum personale duplex. Aliud æquale quod est ipse actus inordinatus, & difformis à moralitatis regulis. Aliud habituale, & est macula remanens ex actu malo non retractato.

VII. Secundo aliud est peccatum commissionis, quod in transgressione præcepti negativi consistit; aliud est peccatum omissionis contra præceptum affirmativum, quo omittitur actus bonus præceptus. Peccatum commissionis absolute gravius est omissionis culpa. Hoc absolute certum est. Cæterum omissiones in Superioribus secum pertrahere solent horrendissimam confestaria, & absurda, quæ sanctissimam disciplinæ, & gregis evangelici stragem inducunt.

VIII. Tertio alia sunt peccata simpliciter talia; alia sunt peccata in Spiritu Sanctum. Hæc sunt sex, desperatio, presumptio, impoenitentia, obstinatio, impugnatio veritatis cognita, & invidentia fraternæ gratiæ.

IX. Quarto alia vocantur peccata carnalia, alia spiritualia. Ex septem capitalibus quinque sunt spiritualia, scilicet superbia, avaritia, invidia, ira, aecidia; & duo carnalia, nempe luxuria, & gula.

X. Quinto alia sunt peccata propria, quæ ipse peccans committit; & alia aliena, eaque sunt quæ alii nostro consilio, iusta, patrocínio, exemplo, adulatione, dissimulatione, silentio vitioso, omissione correctionis, aliisque modis perpetrant.

XI. Sexto tandem alia sunt peccata cordis, oris, & operis. Alia item sunt contra Deum, contra proximum, contra seipsum. Utique omnia peccata sunt contra Deum; verum quædam sunt quæ modo peculiari Deo adversantur, qua-

Tom. I.

tenus recta impetunt virtutes illas, quæ pro objecto Deum habent, ut fides, spes, charitas, religio. Peccata contra proximum illa dicuntur quæ violant virtutes proximum respicientes, justitiam, misericordiam, &c. Peccata contra seipsum illa vocantur quæ violant virtutes ad proprias passionem demandas directas, ut temperantiam, castitatem, &c.

CAPUT II.

De Distinctione peccati mortalis à veniali. Quorundam Probabilissimum, & plurimum scilicet axiomaticum refelluntur.

I. **P**erdifficilem questionem disputandam aggredior. Pauca prius delibabo quæ certa sunt. Lutherani, & Calvinistæ omnia peccata natura sua mortalia esse propugnant. Istorum errorem damnavit Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 24.* Scripturæ sanctæ lucidissimis testimoniis allatis. De fide itaque est dari peccata venialia à mortalibus distincta.

II. Sex potissimum sunt quæ peccato mortali adscribuntur. 1. Solvit amicitiam cum Deo, corrumpit gratiam, charitatem, omnesque virtutes morales infusas. 2. Parit animæ mortem. 3. Infer peccatori malum infinitum. 4. Malum hoc naturæ suæ irreparabile est. 5. Est offensiva Dei infinita. 6. Peccatorem æternum damnat. Hæc omnia manant ex peccato mortali, cujus natura, & essentia sita est in aversione à Deo, & conversione ad creaturam tanquam ad ultimum finem.

III. Peccatum mortale, & veniale aliud ex genere suo tale, aliud tale per accidens. Peccatum mortale ex genere suo tale illud est quod ex se opponitur charitati Dei, & proximi: ut sunt ea, quæ opponuntur fidei, spei, charitati, justitiæ. Peccatum veniale ex genere suo illud vocatur, quod ex se non opponitur charitati Dei, & proximi, ut mendacium simplex, verbum otiosum, risus immoderatus, &c. Peccatum mortale, & veniale per accidens est quod ex mortali fit veniale, aut contra.

IV. QUÆST. I. *Quomodo peccatum mortale possit desinere in veniale?* RESP. Non est sensus quod peccatum veniale evadere mortale, aut mortale veniale fieri queat. Sed sensus est quod actus ille, qui natura sua esset peccatum mortale, possit fieri veniale. Duobus modis inquit 1. 2. *q. 88. art. 6.* S. Thomas. 1. Ex imperfecta deliberatione. 2. Ex parvitate materiæ. Plura tamen sunt quæ parvitate materiæ non excipiunt, ut infidelitas, odium Dei, perjurium, & alia quæ directè Deo adversantur. Omnia verò peccata ex genere suo mortalia fieri venialia queunt ex imperfecta deliberatione, quia nullum peccatum sine libertate.

V. At undè cognoscemus materiam esse gravem, aut levem? Rem difficilem postulari. Hæc sunt regulæ quas Theologi assignant. 1. Materiam tum gravem est quando actus præceptus valde conducit ad charitatem aut Dei, aut proximi.

Vj

perbia crimen patrare? Clamabunt: Numquid tu cered afferere vales lethaliter libos superbia infectos peccare. Abist. Sed ajo superbiam dominari in genus humanum. Hic est morbus prevalens, & dominans. Ergo plurimi ex hoc morbo pereunt. Consecutio hæc necessaria videtur.

V. Et quia eo est lues ista perniciosior, quod est occultior; idcirco Patres omnes tanti hostis insidias trememes reformidabant. Et hæc sunt illa peccata superbie, ambitionis, vanæ gloriæ, quorum confinia ipsos latebant, quorum malitiam mortalem, aut venialem ignorabant; & ideo pavidi; vigileque orabant Deum ne deciperentur, & contuenter sese in humilitatis virtute exercebant. Hanc virtutem à Christo magistro nostro in primis nobis commendatam sciebant tamquam efficacissimum superbiam antidotum.

VI. Sed heu nos miseri! Quemadmodum in aliquibus libris pro conscientiarum regimine definitis brevis est de superbia vicio capitali instructio; sic de humilitatis præcepto aut nullus, aut exiguus, aridusque sermo est. Hanc virtutem explicandam communiter relinquunt magistris asceticis, seu librorum, ut vocant, spiritualium auctoribus, ac si virtus hæc propria dumtaxat esset & conveniens animabus illis quæ ad quamdam perfectionem aspirant, non ex præcepto impositam, sed consilio tantum propositam. Superbia vitium capitale est, & quidem primum, quia caput omnium malorum existit. Ejus antidotum humilitas est, & hæc est illa virtus omnibus necessaria quæ totius evangelicæ ædificii basis, & fundamentum vocatur.

VII. Hanc humilitatem verbo, & exemplo Christus magister noster nos docuit: hanc commendavit, hanc inculcavit: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde*: Matth. 11. & rursus c. 18. clamat: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum*. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic major est in regno celorum. Et iterum Luc. 18. *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur*. Da mihi hominem humilem, & cum ut sanctum Christianum colam. Si humilitate caret, regno Dei ineptus est, Christo ipso teste. Expergiscimini ergo Confessarii omnes. Evangelium Christi legite, si sinceram humilitatis imaginem contemplant, & addicere cupitis, ut in eadem influere fideles valeatis. Plurima mihi dicenda de gravissimo hujusce tam necessaria virtutis præcepto essent; sed hujusce compendii brevitatis non sunt.

S. IV.

De Avaritia

Avaritia est inordinatus divitiarum amor, ut 2. 2. quæst. 118. art. 1. S. Thom. docet. Hic perverfus habendi amor considerari potest primo erga proximum, aut per excessum in accipiendo, aut per defectum in tribuendo, quo in sensu est peccatum in proximum. Secundo erga seipsum, dum quis inmoderate divitias amat,

aut desiderat, aut delectatur in eis. Et hoc modo avaritia est peccatum hominis in se ipsum. Priori modo avaritia est peccatum mortale ex suo genere; si sit contra iustitiam, & charitatem, aut misericordiam. Posteriori modo poterit esse peccatum veniale.

II. Avaritia vitium capitale est; non carnale, sed spirituale, ut loc. cit. art. 6. inquit Angelicus. Hoc peccatum perpetrant homines 1. dum per fas, & nefas divitias congregant; 2. quando tanto vitiorum amore flagrant ut in eisdem constituant peccatum ultimum finem; 3. dum ita cupide temporalia bona amant ut eadem nullo modo diminuerent nec propter Deum, nec propter proximum velint; 4. cum nullum terminum proprie cupiditati imponunt, & ita lucro inhiant ut negligant ea, quæ ad salutem æternam requiruntur. Peccat oculis habendum oraculum S. Pauli Apostoli est. *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem*. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide: 1. ad Tim. Innumera sunt Scripturarum oracula adversus avaritiam pestem. Clamavit Dominus per Isaiam: *Vae qui conjugatis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum lacus: numquid habitabitis vos soli in medio terre?* Isai. 5. & Propheta Amos cap. 6. *Vae qui apulenti estis in Syn. . . . Qui dormitis in lectis eburneis, & lascivitis in stratis vestris, qui condecitis agnum de grege, & vitulos de medio armentis, qui canitis ad vocem psalterii, bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibatis, & nihil patiebantur super contritionem Joseph.*

III. Non minus treuenda sunt oracula novi foederis, & supplicia in avaros contorta. Describit c. 12. S. Lucas divitem avarum intra fe decemtem; *Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: destruo horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea; & dicam anima mee: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, & epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te. Quæ autem parasti, cuius erunt?*

IV. Sed omnium tremendissimum est Jesu Christi oraculum Marco 10. ubi exclamat: *Quoniam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! Discipuli autem obtusecebant in verbis ejus. At Jesus rursus respondens ait illis: Filii! quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum Dei introire! Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei. Qui magis admirabantur dicentes ad semetipsos: Et quis poterit salvus fieri?*

V. Si Confessarii in hæc oracula Christi, qui nec fallere, nec falli valet, animum humilem, & serium intenderent, falsiditer sanè plures opinionunculas, quibus divitiibus mollia cervicalia submittuntur; delectarentur illa commenta quibus fenora fucantur. Adco distat hæc Christi doctrina à quorundam Moralitarum sententiis ut componi simul nullo pacto queant. Porro iudicium

eum divinum secundum hæc evangelica oracula fiet. Evangelium Christi ergo, o Confessarii, misis sophisticis disputationibus hominum, divina, & nocturna manu revolvite. Responsum discipulorum S. Augustini admirationem ingerit. *Quis poterit salvus fieri? Quid? Divites pauci sunt: nec omnes ad unum damnari, afferere possumus: nonne ergo plurimi salvandi superfunt? Quid ergo clamitant: Quis poterit salvus fieri? Ineptum ergo discipulorum videtur responsum. Sed ego ineptissimus, & ignorantissimus, si minus opportunum judicarem responsum istud. Pauci, inquit S. Doctor, re divites sunt, sed communiter omnes affectu divites sunt; idcirco reposuere discipuli: *Quis poterit salvus fieri? Difficile quippe salutare assequuntur five qui divitias possident, five qui divitias ardent appetunt. Ut verò hanc reprimamus cupiditatem, & intra justos limites coercemus. Dei gratia singulari opus est, ut Christus ipse subdit. Et intuent illor Jesu ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum. . . . Et cæpi ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia & secuti sumus te. Si serâ meditatione animarum moderatores divina hæc oracula contemplant fuerint, & semetiplos, & suos penitentes in viam salutis dirigent.**

VI. Avaritiæ filiz tantum proditio, fraus, fallacia, perjuria, inquerendo, violentiæ, obduratio, furtum, homicidium, usura, simonia, divinatorum neglectus, fiducia in rebus sæculi, & mala penè omnia.

S. V.

De Luxuria, & Gula.

Inter septem vitia capitalia duo tantum carnalia sunt, quæ facillimè ab omnibus cognoscuntur: cætera quinquæ spiritualia sunt, idcirco cogniti difficillima; immò ita sæpè nos decipiunt ut vicii esfigie abscondita, virtutis larvam præferant. Contra luxuriam, & gulæ crimina omnibus comperta sunt.

II. De luxuria, quæ est inordinatus appetitus voluntatis venere, satis dictum est in explicatione sexti præcepti Decalogi.

III. Gula, luxuriæ soror, & mater, est inordinatus comedendi, & bibendi appetitus. Appetitus iste semper perverfus est, dum in delectatione, & voluptate cibi, & potus finem constituit. In gulæ favorem erat thesis damnata ab Innocentio XI. *Comedere, & bibere, &c. post damnationem delectabilis evasit. Idque omnes qui debito obsequio Sedis Apostolicæ decreta suscipiunt, facillè, non difficillè intelligunt.*

IV. Neque heine inferas, saporem cibi, & potus peccatum esse. Humana enim infirmitas non modo cibo, verum etiam sapore indiget non modo sumere cibum, potumque valeat. Tunc peccatum est, dum hoc saporis medium in finem convertitur. Idem dicendum de aliis sensuum oblectationibus. Hinc patet falsitas doctrinæ P. Viva, qui in commentariis in dictam thesim, Sec. num. 6. inquit: *Terum quidem est quod possit PROP- TER SE intenti directè oblectatio aliqua quæ repe-*

Tom. I.

ritur in ludo v. gr. in oblectu floris, in auditione musice, & aliis aliis moraliter indifferensibus. Voluptas cibi, & potus necessaria est ut medium ad sustentationem corporis: & nihilominus si propter se directè intendatur, damnata est. Numquid voluptas ludi, musicæ, oblectus rosæ necessaria est ad vitam sustentandam? Ergo voluptas captata ex musica, ex ludo &c. & propter se directè intentata damnabilis est æquè ac cibi, & potus voluptas.

V. Tribuitur gula in duas species: in consecrationem, seu crapulam, & ebrietatem. Utraque vitia sunt genere suo peccatum mortale. Nihilominus scribit P. Busembaum lib. 5. cap. 3. dub. 5. apud P. Lacroix num. 293. pag. 43. „ Hinc probe, habile est quod docet Navar. Tolet. &c. & non „ repugnat Laymannus, secluso scandalo, & aliis „ veniale tantum esse usque ad vomitum se cibo, „ & potu IMPLERE: idque etiam si quis VO- „ MAT, UT ITERATO POSSIT BIBERE. „ Num hæc doctrina Epicurelsum sapiat, doctores judicent. Scripturæ sanctæ clamant: *Vae qui potentes estis ad bibendum vinum*: Isai. cap. 5. & Evangelista Lucas: *Vae qui saturati estis, quia esurietis*: cap. 6.

VI. Ebrietas est excessus in potando usque ad violentam usus rationis privationem. Malitia itaque ebrietatis in hoc sita est ut homo volens & sciens bibat cum tanto excessu, ut rationis usû sese privet. Contra ebrietatis flagitium clamant Scripturæ sanctæ: *Vae qui conjugitis manè ad ebrietatem festinandam, & potandum usque ad vesperum, ut vino esurietis*: Isai. cap. 5. & Luc. cap. 21. *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate.*

VII. Laxa paradoxæ de ebrietate non pauci Probabilistæ docent. P. Busembaum lib. 5. cap. 3. dub. 1. artic. 2. apud P. Lacroix num. 308. docet, peccare eum qui se inebriat absque iusta causa. Occurrit ergo iusta causa fe inebriandi? Quidni? Reponit enim ibi: *Non est peccatum inebriare se ex prescripto medicorum, si aliter sanitas recuperari non possit*. An ab Hippocrate ethico prescripta occurrit ebrietas isthæc? Adjicit ibid. P. Lacroix num. 313. „ Ad morbum gravem, etiam „ non letalem curandum, aut cavendum licitam „ esse inebriationem, docent multi cum Gobæ „ à num 15. si aliter curari, aut caveri nequit. „ Quam laxa sit opinio hæc, judicent sapientiores. Pergit ibi P. Busembaum: *Non item est peccatum (se inebriare) si quis cogatur intente esse*. Ebrietas genere suo peccatum mortale est. Et hæc ebrietas licita erit ad mortem evitandam? Licetum ergo erit fornicari, adulterare, pejare ad declinandam mortem.

VIII. P. Lacroix plures loc. cit. opiniones recenset excusantes ebrietatem. P. Illung docet cubantes super lupulum, & se inebriantes non peccare, quia inquit, talis inebriatio caret magno voluptatis illicito. Addit P. Lacroix ibi num. 317. Ang. Tanner. Fayund. Gobat cap. 6. n. 37. universali ter docent ebrietatem nullam esse mortalem, nisi dia priores usu, & potentia rationis. Non patium, sed diu privare ebrietas debet, non modo usû, sed etiam

nuntio satana, & omnibus pompis, & operibus ejus. In aliquibus Ritualibus exprimebatur olim etiam hoc verbum *spectaculis*; quod alioquin continetur in priori voce *pompis*. Quot Christiani, ne dicam quot Sacerdotes, qui germanum hujusce professionis sentum comprehendant? Deinceps singuli scire tenentur ea quæ ad eorum statum, & officium pertinent. Viri Ecclesiastici, Prælati, Episcopi, Judices, advocati, patres, & matres familias, mercatores, medici, artifices, &c. singuli scire astringuntur ea omnia quæ ad proprium statum, & officium attinent.

XVII. Quam, quæso, diligentiam adhibere Christiani debent ut scientiam illam comparent quæ ad proprium ministerium rectè, & scitè obeundum requiritur? Regula designari præcisa nequit. Theologi tractantes de contractibus docent, quod contrahentes, dum inire contractum volunt in utriusque utilitatem cedentem, illam diligentiam adhibere debent, quam adhibent diligentiores in simili casu; si verò contractus cedit in utilitatem unius, hic uti ea diligentia astringitur quam adhibent diligentissimi. In laudata professione baptismali initus solemniter contractus est Deum inter, & nos super unico omniumque maximo æternæ salutis negotio. Deus æternam nobis spondet mercedem, æternamque vitam beatam. Nos Evangelicæ legis suæ observantiam promissimus. Singulari providentiæ Deus disposuit ut in quolibet statu, & professione essent, & sint viri sive Ecclesiastici, sive laici, diligentes, diligentiores, & diligentissimi in æternæ salutis negotio. Hos ergo imitari omnes possunt, & debent. Ergo si imitari eorum diligentiam, & sollicitudinem recusant, istorum negligentia, & ignorantia vitiosa, criminosa, & vincibilis est. Percurre singulos hominum status, gradus, professiones, dignitates, & artes. Paucos invenies qui aptiora media ignorent quæ conducunt ad augendas divitias, ad comparandos gradus, dignitates, & honores. Fæmine ipsæ peritissimæ sunt, consulantque celeberrimos artifices, qui elegantius eas in hoc amplo vanitatis, & ambitionis theatro ornare sciunt.

XVIII. In æterno autem salutis negotio, in implendo contractu cum Deo inito, communiter requiæ leges contractus ad propriam appetitionem commodum temperat: quisque doctor, & interpres legum est. Communiter eos Magistros, & Confessarios consulunt qui liberalius absolutiois beneficium impendant, qui benignius eorum appetitionibus indulgent, & adulantur. Istorum ne ignorantia, & inadvertentia innoxia, & invincibilis? Absit. Istorum desidia vana, versuta, fraudulenta. Isti nolunt intelligere ut bene agant. Istorum ignorantia affectata, supina, & crassa est. Eam quippe diligentiam adhibere in æternæ salutis negotio recusant quam in quolibet rei transeuntis, & vane contractu adhibent.

CAPUT III.

De Peccati originali, commissionis, & omissionis.

I. Peccati originalis notionem, & effectus supra lib. I. c. 1. descripsi. Quare ne actum agam, vide quæ ibidem scripsi. Peccati originalis notionem, & humanè per Christum Jesum redemptionis fidem, duos esse Religionis christianæ cardines præcipuos, docet S. Augustinus *epist. 39*. Missa itaque de peccato originali disputatione, de aliis duobus peccatis propositis differam.

II. QUÆST. I. Peccatum commissionis consistit ne in aliquo positivo, vel negativo? RESPOND. Disputant in utramque partem Theologi. Prior opinio, quæ illud constituit in aliquo positivo, mihi probabilior est. Verum tempore abuterer, si longius eam discuterem.

III. QUÆST. II. In quo scitur est peccatum omissionis. RESP. In carentia, seu prætermissione actus præcepti. Nullus quippè actus positivus ejusdem essentiam ingreditur, cum per hoc distinguatur à commissionis peccato. Requiritur tamen actus qui causa, vel occasio omissionis sit.

IV. Peccatum commissionis, & omissionis, dum idem motivum, ut ajunt, formale spectant, sunt in genere moris ejusdem speciei. Peccata enim specie distinguuntur ex diversâ ratione formalis. Ergo quando eadem est utriusque formalis ratio, eadem quoque est malitiae species.

V. Actus qui sunt omissionis causa, aut occasio, licet secundum se boni sint, mali evadunt. Qui enim libere vult omissionis præviam causam, vult ipsam omissionem. Ergo qui libere talem causam ponit, peccat. Quare qui omittit die festo sacri auditionem propter studium, propter venationem, propter scripturam, non solum mala omisio est, verum etiam malum studium foret, mala venatio, mala scriptura.

VI. Disputant Theologi num actus qui est causa omissionis, habeat malitiam distinctam ab ipsa omissione? Communior, & vera sententia negat: quia studium in casu posito malum est ob solam omissionem sacri.

VII. Qui causam culpabiliter omissionis ponit peccare incipit tempore quo libere ponit causam; peccatum verò consummat tempore quo urget præceptum. Causæ positio voluntaria est: ergo mala, cum sit effectus mali, & criminosis causa. Deinde instante præcepto denuo peccat, nisi retractet deliberationem. Disputant Theologi num omisio vitiosa sit, & imputabilis ebrietas, vel dormientia, cum isti libertate careant. Verum respondent alii sufficere voluntarium, & liberum in causa, in qua prævius effectus est, aut prævideri poterat, & debuerat. Verum disputatio hæc, ad praxim quod attinet, inutilis est.

MONITUM.

VIII. Illud potius cum timore, & tremore meditandum, nempe æternam Christianorum per-

ditionem ex omissionum pravitate tanquam ex funesta radice proficisci. Neglectus orationis, reflexionis, & meditationis fons exitialis est, & caput omnium malorum. Quot sunt Christianorum qui quotidie aliquid temporis intervallo, qui horæ quadrante in evangelicis punctis meditantis impendant? Hæc meditatio, inquit, ejusmodi preces, monachis, & claustralibus competunt, sæcis laicis. Sed heu cœcorum infelicissimi! Si Religiosi à sæculi curis segregati his præditi indigent, ut hostium evadant victores; quanto magis illud opus habent Christiani qui in aperto campo dimicant, & undique versum hostium aggressibus obsidentur? Si armatura, & scuto fidei, & meditationis æternæ vitæ clypeo instructi continentur, quoad valent, non incedunt, inimicorum ictibus succumbunt, & tandem eorum præda evadent. Si corpus cito succumberet, quando congruo careret cibo; profectò, & animus deficiat in via opus est, nisi æternarum veritatum pane dentibus meditationis bene manso nutriatur. Quid? Anime iniquissimus superbia, ambitione, invidentia, odio, concupiscentia ardentes, & extrinsecus pravis exemplis, demonum, hominumque machinationibus obfesse æternum assequenter bravium, cum per totam ferè vitam sub hostium tyrannide contrucidatæ jaceant?

IX. Animadvertunt Patres, in extremo, tremendoque judicio Christum Dominum solas omissiones inoperaturum: quia non dedisti mihi manducare, non dedisti mihi bibere, non suscepisti me, &c. quasi flagitia commissionis sua manifesta malitia leipsis scelestos damnant.

CAPUT IV.

De Distinctione Specifica, & numerica peccatorum.

I. QUÆST. I. Undè specifica peccatorum distinctio repetatur? RESP. A specifica obsectorum diversitate. Peccatum enim est actus malus à libera voluntate, quæ in objectum tendit, procedens; ergo ab eodem objecto speciem capit. Objecta autem in morali ordine specie differunt per diversam difformitatem, aut conforgitatem ad legem æternam, & rectam rationem. Sumitur quoque distinctio præceptorum ex diversitate rerum præceptorum.

II. QUÆST. II. An diversitas specifica peccatorum sumatur etiam ex circumstantiis? RESP. Circumstantiæ morales sunt extra essentiam actuum moralium, & illas extrinsecus dumtaxat comitantur, seu circumstant; septemque numerantur. Quis personam, statumque prodit; ubi locum sacrum, vel profanum; quibus auxiliis instrumenta adhibita ad peccandum; cui finem; quemmodò modum actus; quando tempus denotat.

III. Dupliciter circumstantia afficere actum potest: aut transferendo illum ad aliam speciem distinctam ab ea quæ intrinsicè actui hæret ex proprio objecto, ut si quis fornicetur cum persona Dei consecrata per votum; aut augendo actum intra eandem speciem, ut si quis furetur in maxima quantitate. Circumstantiæ prioris

generis vocantur mutantes speciem, posteriores aggravantes intra eandem speciem: istæ aliæ leviter, aliæ graviter aggravant. De his fusiore sermo erit in lib. de Penit.

IV. Ad quantum respondeo, peccata novam suscipere malitiæ speciem ex circumstantiis quæ speciem mutant. Interdum circumstantiæ possunt primam malitiæ speciem tribuere, ut si quis elargiatur elemosinam propter inanem gloriæ finem, vel Sacrum audiat propter finem spectandi impudicæ mulierem.

V. QUÆST. III. Undè sumatur distinctio numerica peccatorum? RESP. Ex interruptione eorundem actuum: quæ interruptio ex triplici capite valet accidere: 1. per expressam retractionem; 2. per cessationem voluntariam; 3. per cessationem naturalem, aut oblivionem, aut distractionem, vel per somnum.

VI. Falsa est mihi opinio Salmanticensium, qui tract. 20. c. 12. part. 5. §. 1. n. 37. docent, unum peccatum committere illum qui per unum annum persistat in voluntate non restituendi, quando hunc actum non retractat, & pro hac opinione citant Dianam, Lugo, Vazquez, & alios. Falsa quoque mihi videntur quæ ibid. n. 36. docent, asserentes, eum qui intendit occidere inimicum, arma præparat, viam capessit, & per multos dies illum quærit, & tandem occidit, unum committere peccatum, & satisfacere præcepto confessionis dicendo, se homicidium perpetrasse, quin sit necessarium declarare, quo tempore duravit in illa præviam voluntate, & quantis eam inculeavit. Sincerè patefacienda omnia in confessione sunt, nempe temporis diuturnitas, dies, hebdomadæ, menses, &c. ut hinc colligat Confessarius criminum multitudinem, & gravitatem. Peccata quoque multiplicantur ex multiplicatione obsectorum. Sic enim peccata specie multiplicatur ex objectis specie diversis, ita quoque numero distinguuntur ex distinctio obsectorum. Hinc qui diversis calumniis hominem eundem infamaret, plura committeret peccata. Similiter qui plures homines eadem contumelia infamaret, tot peccata patratet quot essent homines infamati. Item qui uno actu quatuor homines occidit, quatuor committit peccata.

VII. Heinc mihi falsa est opinio Salmanticensium, qui ibi n. 46. docent, Confessarium peccatum mortali iniquatum plures successivè audientem confessiones, & absolventem poenitentes, unum committere peccatum. Falsa quoque est opinio Bonacini, Filliucci, & aliorum docentium, illum qui uno actu intendit occidere integram familiam, aut eam infamare, unum patrare peccatum. Familia enim pluribus constat personis. Ergo plura is peccata committit.

VIII. Disputant recentiores, utrum in eodem physico actu possint esse plures malitiæ numero distinctæ? Opiniones negantem defendunt Suarez, Layman, Filliucci, Leander, & alii. Sed ad firmantem in 2. sent. dist. 42. art. 1. propugnât S. Thomas, & cum eodem omnes Thomistæ, gravioresque Theologi extranei. Ratio evidens est. Idem numero actus physicus plures malitias specie

cie distinctas habere potest. Ergo potiori jure pluribus affici pravitatibus solo numero distinctis potest.

IX. QUÆST. IV. Qui à venialibus abstineri non satagit, estne in periculo labendi in mortalità? RESP. Tremenda, atque formidanda est proposita quæstio; non speculativa, sed practica, cujus discussio centum quæstionibus, quæ agitari à Scholasticis de peccatorum distinctionibus solent, prævalet. Patres autem omnes, & graviores Theologi super proposita quæstione adfirmantem sententiam defendunt. Sunt enim peccata venialia, seu vermiculi quidam spiritualis vitæ medullam corrodescentes, sunt nubeculæ quædam nitorem virtutum obscurantes, & charitatis fervorem refrigerantes, sunt tinæ quædam, quæ ad gratiæ jacturam disponunt. Porro qui se amittendæ divinæ gratiæ periculo exponit, & peccandi mortaliter, parum abest à peccato mortali.

X. Innumera sunt Scripturarum oracula quæ hanc terribilem veritatem inculcant. *Maledictus qui facit opus Domini fraudulentè:* (alii legunt *negligenter:*) inquit Jerem. cap. 48. Non minus formidanda sunt Joannis verba: *Utinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es...* incipiam te evomere de ore meo: Apoc. 3. Qui languidi, & desideris sunt in Dei amore, Dei vomitum, & detestationem provocant. Quid si isthuc traducerem parabolas illas de virginibus fatuis, de servo pigro, de ficulnea sterili, de talentis abconditis, quæ vel ipsi sanctissimis viris terrorem ingerunt? An ferventes, & calidæ in Dei amore dicendæ sunt Christianæ ille, qui omni pon parum apparatus, & vanitatum factis in usus ad ipsum sacrum Pœnitentiæ tribunal, divinamque mensam accedunt? An Christiani qui totam ferè vitam ducunt, aut retentis curis dilectam, aut otio, vanis solatiis, ludis immerfam, calidæ, & vigiles sunt in Dei servitute? Quid de Ecclesiasticis, quid de Sacerdotibus illis, qui torofuli, & formosuli, qui barbati, & cinninati, qui mente ineprisissimis cogitationibus occupata, & gravida ad tremendissimum Sacrificium accedunt, nulla aut brevissima preparatione præcedente, nulla devotione comitante: immò tam indevidè, & tanta festinatione sacra illa mysteria tractant, & perficiunt, ut credere omne aliud, præter realem Christi præsentiam, Deique Majestatem ibidem residere, videantur? Istine ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus Deum diligunt? Clamat S. Bernardus epist. 91. *Minimè profectò est bonus, qui melior esse non vult: ubi incipit nolle fieri melior, ibi etiam desinit esse bonus.* Et tursus epist. 203. addit: *Nolle proficere desicere est. Non vis proficere? Non? Vis ergo desicere.*

CAPUT V.

De septem vitiiis capitalibus.

Paucis perstrinxit disputationem de peccatis universè, & generatim spectatis, quod plurimæ quæstionculæ, quas suo calamo versare Theologi solent, parum, aut nihil ad reformandos

mores conferant. In præsentia instituendus sermo est de septem illis vitiiis capitalibus quæ constant legionem illam infernalem quæ modò conjunctim, modò divisim animas obsidet. Singula distinctis §§. discutiam.

§. I.

De superbia omnium vitiorum fonte.

I. QUÆST. UNIC. Quid sit superbia? RESP. Est, inquit 2. 2. q. 162. S. Thomas, *inordinatus appetitus propriæ excellentiæ.* Gravissimum est superbiæ peccatum, præsertim ex aversione à Deo, & postea etiam ex conversione ad creaturam. Augetur ejusdem pravitatis, quod sit omnium vitiorum caput, & quod omnibus virtutibus bellum intenter, & justis magnopere insidias struat. Justum enim Angelum, justum Adam superbia impetivit, & devicit. Quare S. David continenter Deum precabatur: *Non veniat mihi pes superbiæ:* Psalm. 35. Quis est qui, dum ferò incredibilem istius vitii nequitiam, fructualem, astutiam meditatur, qui dum victum Luciferum, & cum eo tertiam Angelorum partem, dum primum humani generis parentem omnium vitiorum splendore coruscantem profectum cum universo humano genere considerat, non pavet, non contemnit?

II. Quatuor enumerat 2. 2. q. 162. art. 4. S. Thomas superbiæ species: 1. *astimare bonum à seipso habere:* 2. *sibi datum bonum desuper credere pro meritis accepisse:* 3. *jactare se habere quod non habet:* 4. *despectis cæteris appetere singulariter videri habere id quod non habet.* Primæ duæ species sunt peccata mortalia, cum ex deliberata voluntate procedunt. Tertia, & quarta ob materiæ levitatem excusari à gravi culpa possunt, nisi tamen gravem Dei irreverentiam, & gravi proximi damnum, vel contemptum conjuncta habeant, gravia peccata sunt.

III. S. Bernardus duodecim superbiæ gradus totidem humilitatis gradibus oppositos enumerat, nempe curiositatem, mentis levitatem, ineptam lætitiæ, jactantiam, singularitatem, arrogantiam, præsumptionem, defensionem peccatorum, simulatam confessionem, rebellionem, libertatem, peccandi consuetudinem. Quæ de re lege S. Thomam 2. 2. q. 162. art. 4. ad 4.

IV. Superbia nunc descripta vitium speciale est. Nunc iudico modos quatuor quibus esse vitium generale potest. 1. Secundum causam finalem, quatenus alia peccata ordinantur ad finem superbiæ, qui est propriæ excellentiæ. 2. Superbia initium est, & causa omnium peccati, prout patet inordinatam concupiscentiam erga bonum commutabile, quæ est universalis proxima causa peccandi. 3. Superbia causa peccati est removendo Christi gratiam, cujus ope peccatum declinatur. 4. Denique superbia generale peccatum dicitur ratione objectorum in quæ velut in propriam materiam tendit. Excellentiam enim personæ objectum superbiæ est. Hæc autem excellentia est variis rebus asurgit.

§. II.

§. II.

De filiabus superbiæ, & inanis gloriæ.

I. Res sunt filie superbiæ. *Inanis gloria, ambitio, & præsumptio.* Vana gloria, quæ à S. Gregorio primum vitium capitale reputatur, & ab aliis ut filia primogenita superbiæ habetur, à S. Thoma 2. 2. quæst. 132. art. 1. describitur, quod sit *perverfus, & inordinatus appetitus manifestationis propriæ excellentiæ.* Vide plura ibi. Superbia appetit propriam excellentiam, hanc manifestare studet vana gloria.

II. *Ambitio* est perverfus appetitus honoris, & dignitatis; ut si ambias officia, & dignitates ad quas assequendas, vel exercendas meritis careres. Tripliciter hoc contingit, inquit S. Thomas. 1. Cum homo appetit testimonium de excellentia quam non habet; 2. cum honorem ambit, illum in Deum non referendo; 3. cum quiescit in honore, cum non referendo ad aliorum utilitatem.

III. *Præsumptio* aut est de Dei misericordia, aut de propriis viribus. De hac nunc secus de illa sermo est; & definitur *appetitus inordinatus aggradiendi aliquid supra vires;* ut cum quis appetit officium Judicis, Advocati, Superioris, Confessarii, Concionatoris, &c. dotibus necessariis ad talia munia destitutus.

IV. Primogenitam superbiæ diximus esse *vannam gloriam*, cujus septem sunt filie. 1. *Inobediencia*, quod ex contempnu violat Superioris præceptum. 2. *Jactantia*, quæ est inordinata propriæ excellentiæ deprædicatio per verba. 3. *Hypocritis*, quæ interdum affectat probitatem, ut viam ad honores, & dignitates sibi parat, quam voco *negotiorum;* interdum simulat sanctitatem; quæ de re lege S. Thomam 2. 2. quæst. 111. art. 4. ubi plura offendens scilicet digna. 4. *Contentio*, quæ est impugnatio veritatis cum altercatione verborum. Peccant graviter, inquit Merbessus *Sancti Christi* 2. 2. quæst. 7. Sacerdotes illi qui novis imbuit opinionibus, regulas à S. Carolo Borromeo promissistrando Sacramento Pœnitentiæ ex Patribus excerptis contentiosè oppugnant. Peccant quoque plurimi scilicet qui de scholis abeuntes, in quibus nihil ferè præter insanabile disputandi cacotheden didicere, nihilofectius sanioris doctrinæ regulas in disputationem magno, obstinatque clamore adducunt. Verum serio, & humili animo animadvertendum ne falsitas pro veritate accipiat, ne intus latet insidiosissimus, & vaserimus opinio semel imbuat, aut propriè scholæ defendendæ perverfus amor. Præ oculis habe regulam quam tr. 8. in 1. epist. Joan. tradit S. Augustinus: *Dilige, & quodvis fac: siue taceat, dilectione tactari, siue clames, dilectione clamare, siue emendes, dilectione emendes; siue parcas, dilectione parcas.* Radix sit intus dilectionis. Non potest de ista radice nisi bonum existeret. De his disputa in terris quæ profunt in caelis. De rebus vanis, & ineptis ad salutem contendere ad solam famam, vanamque gloriam captandam, instituire pugnacissimas disputationes peccato non caret. Quamobrem clamat

2. ad Tim. 2. S. Paulus: *Stultus autem, & sine disciplina quasi nes devita.* Lege ibi plura. 5. *Perinacis*, quæ est adhæsiō propriæ sententiæ plusquam oportet, dum quis in ea perseverat contra agnitam veritatem, inquit 2. 2. quæst. 138. art. 2. S. Thomas. Mortalis est, dum manifestæ doctrinæ fidei, vel morum resistit, & in proprio errore obfirmare persistit. 6. *Discordia*, quæ in voluntatum contrarietate sita est. 7. *Præsumptio novitatum*, ut cum quis inani gloria inflatus novis excogitat opinionibus, novisque vestitus formas in animarum, & professionis baptismalis perniciem.

§. III.

Admonetur Confessarii frequentem esse superbiæ culpam, cujus remedium est christiana humilitas.

I. Plura de superbiâ dicta sunt lib. 1. Verum quia superbiâ initium est omnium malorum, nonnulla adscire lubet: quia nunquam nimis quod nunquam satis. Communiter recentes obiter duntaxat de superbiâ discurrunt; de gula verò, de luxuria fusissimè. Heine, & Confessarii, & Christiani tanti sceleris pravitatem ignorant.

II. *Nobile & splendidum* reputatur superbiâ crimen, & vix inter virtutes non colitur. Erubescunt communiter honesti viri de gula, de ebrietate, de luxuria, de fraude. At quis est quem superbiæ, quem vangloriæ, ambitionisque pudeat? Habent enim hæc vitia sua splendida vela, sub quibus ambitiosus, superbiæque exultant, atque triumphant. Quis Confessarium examen instituit penitentium, quis penitentium ille accusat de his criminibus?

III. Recentiores Theologi vix patri à Christianis existimant peccatum mortale superbiæ: iniquum enim: quis est qui ultimum finem constituit in propriâ excellentiâ, aut se Deo æqualem reputet? Vix aliquis adeo stultus est qui tam futenter insanat. Ita ratiochantur non pauci.

IV. Ut nos ab his spectris caveamus, fidei capita meditando sunt. Nos omnes veluti ex affe heredes à protoparente nostro Adam crimen istud accepimus, & contraximus. Hec est infirmitas originaria, hic est morbus prævalens, & dominans in totum humanum genus. An non imperitissimi medicis illi qui neglecta infirmitate prævalente, & omnium morborum radice prætermissa, furculos duntaxat, & consequentes morbos curarent, radice ipsa venefica intacta relicta? Nonne dum aliquis morbus veneficus in aliqua dominatur provincia, communiter ex illo morbo moriuntur homines? Petis nostra superbiâ est, luce nostra ambitio est, & vana gloria. Serpit intra nos, & ultimos subit animi nostri recessus, quin nos stragem, quam parit, advertamus. Dum Theologi explicare modum quo Lucifer, & Adam superbiæ crimen patrarunt, conantur, balbutiunt, distinguunt, & vix de salebris exire queunt, nullamque claram imaginem modi quo illud peccatum commissum fuit, perhibere sciunt. Factum istud verum est. Et illos postea non pudet tam audacter definire, rarò nunc homines mortale fa-

per-

Contra si parum confert, levis reputabitur. 2. Si res precepta, tamen in se levis sit, nihilominus multum confert in legislatoris finem, gravis existimanda est. 3. Videndum si materia suscipiat magis & minus. Si enim hos gradus non admittit, gravis reputanda est. Si autem hos gradus admittat, tum spectanda est persona peccantis, finis legis, seu ordo ad legem ipsam. Interdum enim quod est veniale in subdito, mortale est in Superiore.

VI. QUÆST. II. *Quomodo veniale fieri mortale possit?* RESP. Respondet 1. 2. q. 88. a. 4. S. Thomas, tripliciter id posse intelligi. Primum ut idem numero actus primo sit peccatum veniale, & postea mortale: & hoc fieri nullo modo potest. Alio modo potest intelligi ut id quod est veniale ex genere, fiat mortale: & hoc quidem possibile est, quatenus in eo finis ultimus constituitur, vel referatur ad peccatum mortale sicut ad finem. Tertio modo quod multa peccata venialia constituant unum mortale: & hoc quoque fieri omnino repugnat, non secus ac ut multa fornicæ constituant unum leonem.

VII. Unde inferi Angelicus: Si verò intelligatur quod multa peccata venialia faciant unum mortale dispositivè, sic verum est, sicut supra ostensum est. secundum duos modos, dispositionis quibus peccatum veniale disponit ad mortale.

VIII. Heinc collige quantum à veritate aberrant non pauci aientes, illum qui haberet animum committendi omnia peccata venialia, non peccare mortaliter, sed peccare demerita unum peccatum veniale gravissimum. Doctrina hæc mihi falsa est, & plurimum absurdorum plenissima. Christianus iste similis aliquo modo esset nauclo qui animum haberet introducendi in navim omnes guttas aquæ, vel omnia arenæ grana. Multiplicata enim peccata venialia ita rodunt omnes virtutes, & animam ipsam affligunt, ut hæc seipsam occidat mortaliter patrandò. Qui autem tantam malorum multitudinem deliberato animo suæ animæ vult, eo ipso velle oportet ejusdem mortem. Qui enim dispositionem proximam vult ad mortem, & mortem ipsam velle cogitur. Singula peccata venialia deliberata disponunt ad mortalia. Omnia autem venialia simul accepta, proxima ad mortalia dispositio sunt. Ergo qui vult hanc proximam dispositionem, vult quoque ipsum peccatum mortale. Itaque ex hoc solo capite dicitur Christianus peccat mortaliter. Quod postea inter peccata venialia aliqua sint ita propinqua mortalibus, ut qui vult prima, velit postiora, aliud caput est cur Christianus ejusmodi peccat mortaliter. Preclarè S. Augustinus tract. 12. in Joannem inquit: *Plura minuta peccata, si negligentur, occidunt; quomodo modum minuta grana arenæ; si multa sunt, premunt, atque opprimunt; & aqua paulatim per sentinam intrando, si non exhaustur, mergit navim.* Quamvis enim similitudo, si ad metaphysicè regulas expendatur, non sit omnino exacta, cum omnes guttæ aquæ, & grana arenæ sint ejusdem speciei, & simul conjunctæ pondus gravissimum

constituunt, quod seipso navim mergit; in sensu tamen morali & prudenti similitudo optima est, quia hæc peccata venialia deliberata seipsa disponunt ad mortem. Pluribus labuntur iusti ex subreptione, ex infirmitate, & inadvertentia. Nisi à deliberatis abstineamus, periculum grave est ne repetita guttæ, & multiplicata arenæ grana naviculam animæ ad eternam disponent submerfionem.

IV. Hactenus facilia perstrinximus. Quæ summum faciunt negotium, quæ vel ipsos sanctissimos viros perterrefaciunt, illa sunt quæ peccata esse scimus, eorum verò consilia ignoramus. Audi Augustinum, qui lib. 21. cap. 27. de Civit. Dei hæc scribit: *Sed quis iste sit modus, & quæ sint ista peccata, quæ ita impediunt perventionem ad regnum Dei, ut tamen sanctorum amicum meritis impetrent indulgentiam, difficillimum est invenire; periculosissimum definire. Ego certe usque ad hoc tempus, cum indè sagaxerem, ad eorum indaginem pervenire non potui. Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi ad omnia peccata cavenda pigrescat. Doctorem aquila Augustinus difficillimum invenire, periculosissimum definire, ait, quænam peccata sint quæ ita impediunt ascensionem regni aeterni, ut tamen sanctorum meritis impetrent indulgentiam. Quid ad hoc nos? cum iterum in Ench. c. 77. clamat S. Augustinus: *Quæ sint autem levia, & quæ gravia peccata, non humano, sed divino, sunt pensanda iudicio. . . . Hinc accidit quod peccata, cum in consuetudinem venerint, aut parva, aut nulla esse creduntur. Vp peccatis hominum quæ sola iniustitia exhorrescimus.**

X. Ex his collige quam cæci sint spectaculorum, seu comediarum ætatis nostre defensores, blaterantes ad summum peccare venialiter illos, qui eadem frequentant. Unde, quæro illos, qui eruerunt hæc peccata venialis consilia? Viri probi, & docti, inquis, ita sentiunt, cum frequentantes theatra ad sacramenta admittant. Viros istos probos, doctosque omnium Scripturarum testimoniis, & SS. Patrum traditione perenni illusos, & deceptos esse multi constanter asserunt. Superbia, luxus, ambitio, invidia, luxuria in triumphum eferuntur: avaritia omnia consilia iustitiæ prætergreditur, in explenda sit mirarum & mirorum, qui plura auroreorum millia exigunt, ut infamem artem exercent: & quo sunt ad demulcendos sensus, & exantandas passiones impudentiores, eo majorem pecuniarum summam colligunt. Hæc omnia theatro eventiunt. Et hæc omnia peccata venialis limites non transire asseremus? Finge nos non posse definire hæc omnia efficere peccatum mortale, ut Patres omnes definiunt: numquid tu certas bilances habes peccati venialis? Fac incertum esse malitiæ gradum, & principia solida deesse quibus definiatur gravitas, aut parvitas iniquitatis: tunc omnibus contententibus mortaliter peccant, qui ejusmodi iniquitati certæ quidem quantum ad genus, incertæ verò quantum ad gravitatem, præterdæ se exponunt.

XI. Quid de nimio fucato, & phalerato ornato mulierum dicam? Capillos ignito ferro circinnatos, & crispas cum sanitatis etiam detrimentum efficiunt: tumentia ubera nigro, alboque ornato distincta ostentant, ut vehementius spectatorum oculos alluciant. Luxum, & pompas quibus renuntiant in Baptismo, & non raro pauperum, & artificum sanguine patros, explicant, & in triumphum deferunt; & mulierculas istas peccare venialiter blaterabis? Cavete Confessarii, & iterum dico cavete, ne istas ad sacramenta admittatis. Scriptura sancta clamat: *Declina à malo, & fac bonum.* Non ait *Declina à malo mortali, vel veniali, sed absolute ait à malo.* Nisi igitur ista absolute declinent ab hoc malo deliberato, noite vos Sanctum dare canibus. Sancti Ecclesiæ Patres sapienter ignoratum malitiæ consilia: & vos fidem adhibitis nonnullis Scripturarum, Canonum, traditionisque Patrum, prout ex eorumdem libris constat, valde inficis, dum sibi scientiam arrogant definiendi iniquitatis gravitatem, aut parvitatem? Audite iterum Augustinum. *Sunt autem quedam quæ levissima putantur, nisi in Scripturis demonstrarentur opinione graviora. Quis enim dicentem fratri suo, Fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret? Aut quis estimaret, quam magnum peccatum se dicit observare, sicuti observant, qui certis diebus, fructu mensibus, fructu anni volunt, vel nolant aliquid inchoare, eò quod secundum vanas doctrinas hominum, facta, vel infusa existimant tempora, nisi hujus mali magnitudinem ex timore Apostoli pensarem? Qui talibus ait: *Timo vos ne forte sine causa laboraverim in vobis.* In Ench. cap. 77.*

XII. Expergilemini ergo filii hominum, & oculos in Scripturas sanctas clamantes: *Declina à malo, & fac bonum: Ab omni specie mala cave: Est via quæ videtur homini recta, & novissima deducunt ad mortem: intendite.* Patres Sanctos, & Concilia serò meditantini. Scitulum ætatis nostre plurimum axiomata evangelicæ sanctitati insista contentinè. Multitudine peccantium putidissimas corruptelas honestate, & consuetudinis larvam induere eisdem non pudet. Istos omnes, inquit Paulus, devitate.

XIII. QUÆST. III. *Quæ advertentia sufficit ut peccatum sit mortale, & quæ ignorantia excuset?* RESP. Tria ad peccatum mortale requiriditum est, nempe materiæ gravitatem, advertentiam mentis, consensum voluntatis. Dicitur quoque est, peccatum mortale ex genere fieri posse veniale ex mentis inadvertentia. Graviotes Theologi concedunt non requiri advertentiam actualem, & expressam ad constituendum peccatum mortale; sed sufficere virtuale, interpretativam, & indirectam. In quo sita est hæc advertentia indirecta, & interpretativa? In hoc quod tu tenearis, & vales actionis malitiam cognoscere. In hoc quippe ignorantia invincibilis à vincibili distinguitur, quod illam non potes, hanc superare vales. Quare falluntur apertissimè qui ajunt, te non peccare mortaliter, dum cæres advertentia actuali. Nam videntur

dum est, num poteris, & deberis talem advertentiam habere. Si enim potuisti, & debuisti advertere, licet non adverteris, peccasti, quia habuisti advertentiam interpretativam, & indirectam, ut 1. 2. q. 8. art. 8. docet S. Thomas. Alio modo dicitur ignorantia voluntaria ejus quod quis scire potest, & debet. Sic enim non agere, non velle, voluntarium dicitur. Hoc igitur modo dicitur ignorantia, fructu cum aliquis actu non considerat quod considerare potest, & debet; quæ est ignorantia male electionis, vel ex passioni, vel ex habitu proveniens; fructu cum aliquis notitiam quam debet habere, non curat inquirere.

XIV. Sed undè potero deprehendere, me posse, & debere scire istius, aut illius actionis malitiam? Respondet 1. 2. q. 77. art. 2. idem S. Thomas hoc pacto. Ignorantia in hoc à conscientia differt, quod conscientia dicit simpliciter scientiam negationem. Unde cuiquamque deest aliquarum rerum scientia, potest dici scire illas. . . . Ignorantia verò importat scientiam privationem, dum scilicet alicui deest scientia eorum, quæ naturæ est scire. Horum autem quadam aliqui scire tenentur, illa scilicet sine quorum scientia non potest debitum actum exercere: undè omnes tenentur communitè, sci ea quæ sunt fidei, & universalis juris præcepta; singuli autem ea quæ ad eorum statum, vel officium spectant. Quædam verò sunt quæ estis aliqui naturæ est scire, non tamen ea scire tenentur, sicut theorematia Geometriæ, & contingentia particularia, NISI IN CASU. Manifestum est autem quod cuiquamque negligie habere, vel facere id quod tenetur habere, vel facere, peccat peccato omissionis. Undè propter negligentiam ignorantia eorum quæ aliqui scire tenentur, est peccatum. Non autem imputatur homini ad negligentiam, si nescit ea quæ scire non potest: undè horum ignorantia invincibilis dicitur, quia studio superari non potest.

XV. Plura sunt in hac angelica doctrina animadvertentia digna. Scire Christianus debet quæ sunt fidei, id est articulos Symboli Apostolici, & universalis juris præcepta, nempe mandata Decalogi, præcepta Ecclesiæ, septem Sacramenta, septem peccata Capitalia. Conclusiones verò remotas, quæ ex præceptis Decalogi universalibus deducuntur, scire absolute Christianus non tenetur, nisi dum reipsa agenda occurrunt. Alioquin omnes deberent esse Theologi, & omnes casuum particularium resolutiones perspectas habere. Hoc non requiritur, inquit Angelicus; sed fat est ut dum celebrandus contractus est, dum agendum hoc vel illud est, notitiam ejusdem habeat. Quædam autem sunt quæ estis aliqui naturæ est scire, non tamen ea scire tenentur, sicut theorematia Geometriæ, & contingentia particularia, NISI IN CASU. In casu itaque celebrandi contractus, audeudi theatri, ludendi, saltandi, scire Christianus hic, & nunc tenetur talium actionum malitiam, aut honestatem.

XVI. Singuli autem tenentur scire ea quæ ad eorum statum, & officium pertinent. Primus est status christiani hominis. Singuli ergo Christiani tenentur scire quid primum omnium significet hæc solemnis professio baptismalis, Abrenun-

etiam potentia rationis, ut sic peccatum mortale. Et quæ temporis longitudo requiritur? Una hora, inquit, videtur esse longum tempus. Qui verò per tres quadrantes mero ingurgitatus, & delectatus esset usu, & potentis rationis, ut bestia, venialiter tantum peccaret juxta Tannerum, Fagundez, Gobat, & Lacroix, qui ibidem num. 29. hæc addit: Si quis ex gravi causa faciat inebriari alterum ad elicenda secreta que alter tenetur manifestare, multi dicunt, non peccare, si ad materiam tantum ebrietatem inducat. Alium casum ibi num. 332. adjicit. Injuste in custodia detentus non peccat inducendo custodes ad materiam ebrietationis. Judicent docti, & christiani viri, num hæc sint theoretata opportuna pro conscientiarum regimine.

IX. Sed quando dicens ebrius homo est? Respondet P. Balenbäum lib. 5. cap. 3. art. 2. his verbis. Si quis post potum discernere adhuc possit inter bonum, & malum, licet nonnihil phantasia turbata sit, aut sequatur vomitus, lingua titubet, pedes vacillent, oculi cernant duplicia, vel domus gyrari videatur, nondum plena est ebrietas: ideoque tantum peccatum veniale, quamvis ex gravioribus si DELIBERATE sit commissum V. Layman loc. cit. Plena ebrietas notatur ex his signis que das Lestius num. 30. &c. Si quis non meminere dictorum, factorum, quomodo, vel quando domum deductus. 2. Si commisit ea quæ nunquam sana mente solet, & græ præter usum sapientia sit lecturus, turbavit domum, uxorem verberavit, &c.

X. Quamvis ergo homines mero se ingurgitent usque ad vomitum reipsa secutum, quamvis oculi emisititi, & revoluti cernant duplicia, quamvis domus gyrari videatur, & lingua titubet, quamvis domum, seu porcellæ, deportentur; si tamen meminerint se portatos esse, quamvis deliberatè usque ad hunc excessum potent, & sese vino impiant; nihilominus liberi sunt à peccato mortali, & solum veniale culpam ex gravioribus perpetrant. Quis ab hac doctrina non abhorreat?

§. VI.

Malignitas, ejusque sex filie exponuntur.

I. **I**RA definitur quod sit injusta vindicta inordinatus appetitus. S. Augustinus vindictam appellat lividinem ulciscendi. Injusta, & indebita vindicta est 1. quando quis innocentem punire conceperit; 2. dum reum æquo majori pena plecti cupit; 3. cum læsus præter ordinem justitiæ puniri reum desiderat vel à se ipso, vel ab alio auctoritate desistit; 4. dum quis vindictam appetit ob indebitum finem.

II. Distinguendus est vindictæ appetitus de quo dictum est, ab ira, quæ animum commovet, & ad concitationem excitat absque viadictæ desiderio. Hæc ira aut nullam, aut veniale peccatum est, nisi sit excessus. Qui repentino iræ motu commovetur, ut senes, mulieres, pueri, melancholici, communiter venialis culpæ limites non transiunt; dummodò nullus sit deliberatus vindictæ appetitus. Si sit appetitus levis viadictæ,

leve erit crimen. Qui se sentiant ex natura conditione propensos ad iram, vel imprecationes, diligenti industria comprimere, & coercere hanc inclinationem debent: alioquin præsumptivè voluntatis deliberatus assensus.

III. Tres iræ gradus distinguit Evangelista Mattheus cap. 5. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicii. Primis verbis reprehenduntur Pharisei, qui homicidium & adultærium damnantes, licitam internam vindictam, & mortem defendebant. Primò itaque legaliter peccat qui ira inflammatus grave damnum proximo expetit. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicii; id est capitis pœna puniendus non humano, sed divino iudicio, cui peccatum internum patet. Non solum itaque homicidium externum, ut contendebat Pharisei, sed etiam internum peccatum est.

IV. Secundum iræ gradus est cum quis hunc internum injunctum viadictæ animum signo aliquo externo manifestat. Qui autem dixerit fratri suo, Raaba, reus erit concilii. Vox ista raaba interjectio est, quæ convicium aliquod significat, vel sine cerebro, ut vult S. Hieronymus, vel morum pravitatem, ut contendunt alii.

V. Tertius denique iræ præfatus, seu appetitus injuste viadictæ gradus in aliquo externo convicio completur. Qui dixerit fratri suo, Fatue (id est exprobandum stultitiam, quæ convicium gravius prioris raaba est,) reus erit gehennæ ignis. Hoc ultimum peccatum gravius est duobus prioribus. Vide S. Thomam 2. 2. q. 158. art. 5. ad 3.

VI. Ita vitium capitale est, ut ibid. art. 6. ostendit S. Thomas, habetque sex filias sequentes: quarum 1. est indignatio, 2. tumor mentis, 3. clamor, seu inordinata, & confusa vocis elatio, 4. contumelia, seu injuriosa locutio contra proximum præsentem, & audientem, 5. blasphemia, 6. rixa. De his duabus postremis dictum supra est.

§. VII.

De invidiæ iniquitate, & quæ sint illius filie.

I. **Q**UÆST. UNIC. Quid sit invidia? RESP. Est tristitia de bono alterius, perinde ac si nostram malum foret, quatenus illo æquari nostram excellentiam, aut minus conspiciamus. Invidia communiter ferret inter æquales juxta tritum proverbium, Figulus, figulo invidet, ut 2. 2. q. 36. art. 1. explicat S. Thomas.

II. Invidia monstruosus superbiæ abortus est, & quemadmodum superbia plus & minus dominatur in omnes, sic invidia capitale, & universale vitium est. Monstrum istud viridis coloribus depingit S. Joannes Chryostomus homil. 42. in Matth. cujus verba relictæ invenies tom. 10. Theol. Christ. lib. 4. diff. 2. c. 9.

III. P. Thomas Tamburinus lib. 5. in Deat. c. 1. §. 3. n. 35. & seq. hæc scribit. Iniquitas, tertio, an sicut potest quis modò hæcenus explicato gaudere de malo alterius, quia sibi bonum sit; ita, & contra licet querat tristari de alterius bono ut sibi malum est. Hic videtur esse

esse actus invidiæ, quàm sic communiter describunt Doctores ex S. Thoma 2. 2. q. 36. a. 2. & 3. Valent. Comm. Suar. Bonac. aliique apud Castropal. Est inordinata tristitia, qua quis dolet de bono alterius, non quatenus est illius bonum, sed quatenus videtur diminueri propriam excellentiam, seu proprium bonum.

Num. 36. Hæc communiter. Quæ tamen mihi videtur difficilia vult. Contra hanc communem Theologorum doctrinam sic persequitur ibid. num. 37.

Jam sic arguo. Quando doleo de bono alterius ut est diminutivum meæ excellentiæ, non doleo de bono alterius absolute, sed formaliter de malo meo, seu de diminutione meæ excellentiæ, quæ mihi mala est. Sicut enim si gauderem de malo alterius, v. gr. de morte patris, ut causante immediate bonum meum, puta hereditatis successione, non esse peccatum supra vidimus omnes. Quid? Qui sunt isti omnes qui hanc damnatam doctrinam docent? Antiprobabilista? Nequaquam. Quinam ergo sunt isti omnes? Penes Tamburinum sit, qui ex hac damnata doctrina ab Innoc. XI. in thesi 13. hanc aitam sententiam insert: sic contra si doleam de bono alterius ut causante immediate malum meum, culpa non erit.

IV. Ut invidiam capitale crimen de medio tollat P. Tamburinus, præmittit doctrinam à S. Apostolica Sede damnatam. Sicut, si gauderem de morte patris ut causante immediate bonum meum, puta hereditatis successione, non esse peccatum supra vidimus omnes. Quid? Qui sunt isti omnes qui hanc damnatam doctrinam docent? Antiprobabilista? Nequaquam. Quinam ergo sunt isti omnes? Penes Tamburinum sit, qui ex hac damnata doctrina ab Innoc. XI. in thesi 13. hanc aitam sententiam insert: sic contra si doleam de bono alterius ut causante immediate malum meum, culpa non erit.

V. An æquè damnabilis, vel damnabilior sit hæc de invidia doctrina, quam defendit P. Tamburinus, ac illa quam docet cum aliis de gaudio mortis patris ob futuram successione in hæreditate, docti judicent.

VI. Filie invidiæ sunt odium, simulatio, detrahitio, exultatio in adversis proximis, afflictio in prosperis, quas ex S. Gregorio describit S. Thomas 2. 2. q. 36. art. 4.

§. VIII.

De Acedia, ejusque filiaribus.

I. **Q**UÆST. UNIC. Quid sit acedia? RESP. Est tristitia de bono spirituali in quantum est bonum divinum non in se spectatum, sed prout in nobis. Odium Dei adversatur bono divino prout in Deo. Acedia est tristitia de bono divino prout in nobis, seu de bono divino imperato, & necessario ad salutem.

II. Acediam peccatum esse, Scriptura divina testatur, Subjice hamum tuum, & porta illam,

ut ne accideris in vinculis ejus: Eccles. 6. Plura de hoc vitio scribit S. Thomas 2. 2. q. 35.

III. Quam sit virulenta, & immanis acediæ pravitas ex bello quod divinis præceptis intant, colligere quilibet valet. In primis adversatur primò & maximo mandato diligendi Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus. Acediosus continenter hoc præceptum violat, cujus tepor vitium, & indignationem divinam contra se provocat. Violat præterea acediæ præceptum, quo astringimur in Domino exultare, & delectari. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis: Math. 5. Adversatur denique acediæ præceptis vigilandi, orandi, operandi cum tremore & timore salutem nostram, & præcavendi tentationes, atque proficiendi in via Domini.

IV. Acediæ filie sunt malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa præcepta, evagatio mentis circa illicita.

V. Malitia est voluntarius horror, derisio, & contemptio bonorum spiritualium, & proborum hominum, qui concionibus, & exhortationibus, atque virtutum exemplis ad christiani professionis observantiam excitare acediosos student.

VI. Rancor est indignatio, qua acediosi surgentes, & astutantes cervicem erigunt contra Superiores, Pastores, Confessarios, & Scriptores, qui aut voce, aut scripto illuminare, & corrigere eosdem student.

VII. Pusillanimitas est propriarum virtutum diffidentia, qua quis officia, & opera ardua refugit. Hanc pusillanimitatem peccatum esse, ex parabola servi pigri, qui acceptam pecuniam domini sui fudit in terram, confert.

VIII. Desperatio scelus est quo quispiam de ultimi finis consecutione desperans, omne salutis studium deponit. De hujusce sceleris gravitate dixi supra. Ex hac desperatione, ex vitiorum multitudine & gravitate proficiente, oritur incredulitas, quæ hodiè adeò læte patet.

IX. Torpor est animi ignavia, seu languor, quo quis præceptorum observantiam vel omittit, vel olicitanter implet. Periculosissimus est torpor iste. Quemadmodum in negotiis mundi torpidi, & ignavi marcescunt miseræ, nihilque magni conantur; sic in eterne salutis studio torpidi pereunt, quia media ad salutem necessaria negligunt, & præliari adversus tentationes carnis, mundi, & demonis refugium: contra quos Roman. 12. S. Paulus inquit: Sollicitudine non pigri, spiritus ferventes, Domino servientes. Languor iste spiritus omnem devotionem exsiccat, vires extenuat, quotidie zizania vitiorum spargit, mentis stuporem, & obscuritatem inducit, & ita animam hebetat, atque corumpit, ut eam ineptam ad solida virtutum officia reddat.